

3.8. Shrnutí

Tato kapitola je zaměřená na srovnání městského a venkovského prostoru Olomouckého kraje za nižší územní celky, tj. za okresy a správní obvody obcí s rozšířenou působností (SO ORP). Vymezení obou prostorů vyplývá z vybrané varianty, která v Olomouckém kraji z důvodů místních specifik a potřeb nekoresponduje s variantou celostátní. Venkovským prostorem se v krajské kapitole rozumí všechny obce s velikostí do 2 000 obyvatel bez ohledu na statut sídla.

Kapitola městského a venkovského prostoru Olomouckého kraje je rozdělena do jednotlivých podkapitol, které se tématicky člení na oblast územní, demografickou, ekonomickou, trhu práce a bydlení. Podkapitola občanské a technické vybavenosti sleduje pouze venkovskou část kraje a celou kapitolu, věnovanou Olomouckému kraji, uzavírá.

K 31. 12. 2008 se Olomoucký kraj podle krajské varianty vymezení venkova dělil na 351 obcí venkovského a 47 obcí městského prostoru. Venkov sice zaujímal přes dvě třetiny celkové rozlohy kraje, žila zde však pouhá třetina obyvatelstva. Tato skutečnost vypovídá o nízké hustotě zalidnění, která je pro venkov typická. Na venkově převládaly obce s nižší hustotou obyvatel 50–99 osob/km², naopak u měst se nejčastější hustota zalidnění pohybovala v rozmezí 150–299 osob/km². Zatímco na venkově připadalo na jednu obec v průměru 629 obyvatel, průměrné město v kraji mělo 8 969 obyvatel. Nejméně obydlené venkovské obce se nacházejí v severní části našeho kraje, na druhou stranu nejvíce obydlené venkovské obce jsou situovány v dosahu krajského města.

Z demografického pohledu lze obecně konstatovat, že na venkově Olomouckého kraje byl vyšší podíl dětí mladších 15 let, naopak nižší podíl osob starších 65 let. Z toho vyplývá, že index stárí, který vyjadřuje podíl mezi populací s věkem nižším 15 let a vyšším 65 let, byl podstatně nižší na venkově, zatímco ve městech převažovalo obyvatelstvo vyššího věku. V oblasti porodnosti či úmrtnosti, včetně různých příčin úmrtí, byly základní ukazatele mezi městským a venkovským prostorem poměrně vyrovnané, potraty i umělá přerušení těhotenství však byly čtenější ve městech. Rozdílný přístup obyvatel lze vysledovat v otázkách sňatečnosti a rozvodovosti. Častěji se rozváděli obyvatelé měst, s čímž souvisí i relativně vyšší počet sňatků v této části kraje. Celkový pohyb obyvatelstva zachycený v letech 2001–2008 zaznamenal úbytek obyvatel měst a přírůstek obyvatel venkova, na kterém se nejvíce podepsalo stěhování obyvatel z měst na venkov.

Podle základních ekonomických ukazatelů je patrné, že více ekonomických subjektů a podniků je situováno v oblasti měst, kde byla zaznamenána i vyšší intenzita podnikatelské aktivity. Výraznější procentní nárůst nových ekonomických subjektů tak v období 2001–2008 zaregistrovala oblast venkova, kde se významně rozvíjela především nevýrobní sféra služeb (tj. terciární sektor). Z hlediska odvětvové struktury ekonomiky lze říct, že zatímco primární a sekundární sektor převažoval na venkově, terciární sektor dominoval v oblasti měst. Výše celkových příjmů obecních rozpočtů na jednoho obyvatele byla u venkovských obcí Olomouckého kraje o více než třetinu nižší než ve městech. Obdobně byly mezi venkovskými obcemi a městy v letech 2003–2008 rozvrženy daňové příjmy na jednoho obyvatele. Saldo příjmů a výdajů v totožném období ukazuje, že s relativně vyšším přebytkem hospodařily obce na venkově, naopak mnohá města vykázala rozpočtový schodek.

Celková míra nezaměstnanosti byla na konci roku 2008 vyšší na venkově a odpovídala tehdejšímu, postupně se zhoršujícímu stavu. Nejvyšší nezaměstnanost byla zachycena u žen na venkově, naopak nejnižší nezaměstnanost byla evidována u mužů ve městech. Z údajů Ministerstva práce a sociálních věcí ČR vyplývá, že podíly nejhroženějších skupin uchazečů o zaměstnání byly obdobné jak na venkově, tak ve městech. O něco rychleji opouštěli evidenci úřadů práce obyvatelé venkova, naopak více než pětina všech registrovaných uchazečů byla evidována déle než rok, a to u osob s bydlištěm jak na venkově, tak ve městech. Zatímco v primárním sektoru byly zaměstnání především obyvatelé venkova, v sekundárním a terciárním sektoru pocházelo více zaměstnaných osob z měst. Výjimečnost sekundárního sektoru spočívá v tom, že ačkoliv z absolutního hlediska bylo více zaměstnaných z měst, z relativního úhlu pohledu pocházelo více zaměstnaných z venkova, kde téměř polovina všech zaměstnaných pracovala právě v oblasti průmyslu a stavebnictví. Při pohledu na obsazená pracovní místa vyplývá, že v primární sféře dominovaly pozice situované na venkově, naopak v sekundárním a terciárním sektoru převažovala pracovní místa ve městech.

Z hlediska bytové výstavby lze říct, že ačkoliv více dokončených bytů bylo v letech 2001–2008 postaveno ve městech, z relativního pohledu se byty častěji dokončovaly na venkově. Podlahová plocha na venkově umístěných dokončených bytů byla ve srovnání s byty dokončenými ve městech větší, a to v průměru o 8,2 m². Na venkově se převážná většina dokončených bytů kolaudovala v nově postavených rodinných domech, necelá pětina všech na venkově dokončených bytů vznikla v nástavbách, přístavbách či vestavbách. Ve městech se byty ve shodném, více než třetinovém, poměru dokončovaly v novostavbách jak rodinných, tak bytových domů. Nezanedbatelná část nových bytů byla ve městech dokončena v rámci stavebních úprav stávajících domů.

Podle údajů SLDB 2001 vyplývá, že průměrný byt na venkově měl ve srovnání s městským bytem větší celkovou i obytnou plochu a žilo zde v průměru více osob v jednom bytě.

Závěrečná část je věnována občanské a technické vybavenosti venkovských obcí Olomouckého kraje. Ze zveřejněných údajů je patrné, že v období let 2000–2006 (resp. 2007) se snížil podíl obcí se školou, a to jak mateřskou, tak základní, zároveň méně obcí disponovalo ordinací stomatologa a praktického lékaře pro dospělé. Na druhou stranu bylo více obcí vybaveno poštou, praktickým lékařem pro děti a dorost, zvýšil se podíl obcí s lékařským zařízením a naprostá většina obcí měla veřejnou knihovnu. Z hlediska technické infrastruktury lze konstatovat, že se vybavenost venkovských obcí postupně zvyšuje. V uvedeném časovém intervalu narostl podíl obcí připojených na plyn, veřejný vodovod i kanalizační síť s čistírnou odpadních vod.